

NOORDBROEK – PROTESTANTSE KERK

De kerk van Noordbroek is een van de hoogtepunten van de laatromaanse bouwkunst in Groningen. Men begon met de bouw tegen het eind van de 13e eeuw om de kerk te voltooien met de bouw van het koor in het tweede kwart van de 14e eeuw. En dat in een ononderbroken bouwproces

De losstaande romaanse toren komt uit dezelfde tijd of iets vroeger. De 'Olle Dodde' had oorspronkelijk een poortdoorgang naar het kerkhof. Zowel kerk als toren zijn in de loop der eeuwen nauwelijks gewijzigd, alleen de westgevel is in 1720 vernieuwd.

Meer nog dan in de kerk van Zuidbroek gaat deze kerk richting gotiek. Dat is goed te zien aan de gereduceerde benedenzone en de bredere vensters van het schip en het transept. Dat laatste ging ten koste van de nissen aan weerszijden van de vensters: deze werden smaller. De vijfzijdige koorsluiting is al bijna helemaal gotisch. De meloenvormige koepelgewelven en de versiering van de topgevels van het dwarspand zijn nog duidelijk laatromaans. Opvallend is dat de oostelijke transeptvensters en de koorramen onderin zijn dichtgezet; mogelijk wilde men de hoogte van deze vensters aanpassen aan de hoogte van de schipvensters (misschien heeft men deze 'verdiepte raamnissen met doorlopende montanten' gezien in kerken in Noord-Duitsland). Het oostelijke venster is bijna geheel dichtgemetseld. Dat moet al vroeg gebeurd zijn, want aan de binnenkant zitten muurschilderingen uit de 14^e eeuw.

In het ruimtelijk ogende interieur is de uitwendige geleding weerspiegeld. De kerk heeft vier en een halve travee en een vijfzijdige koorsluiting. De halve travee zit aan de westkant. Het meest opvallende van het interieur zijn toch wel de schilderingen.

Kort na de bouw, halverwege de 14e eeuw, werden de gewelven voorzien van een steentjesschildering afgewisseld met banden, teksten en bloemenranken. Maar ook met figuratieve voorstellingen, waaronder de kroning van Maria in het noordelijk dwarspand, Christophorus in het zuidelijk dwarspand, restanten van heiligen in de koortravee en de evangelisten in de derde travee. In dit travee is de naam van de vermoedelijke maker te vinden: **[TH]OMAS / FECIT / DE NORDA** (Thomas uit Norden heeft dit gemaakt). De tweede periode, zo omstreeks 1490, heeft de belangrijkste schilderingen opgeleverd: een tweede Christophorus-scene, de zondeval, de doop van Christus in de Jordaan, de vier evangelisten in het vieringgewelf, het Laatste Oordeel in de koortravee en de Man van Smarten hoog in de koorsluiting. De derde periode omvat de tekst van 1599 met allerlei metselaarsattributen op het vieringgewelf en mogelijk de zwarte versiering van de zuidelijke vieringboog.

Van het meubilair vallen de preekstoel en het doophek op; beiden in 1757 vervaardigd door Hopman Struve voor het bedrag van 840 gulden. De met ornamenten overwoekerde kuip van de preekstoel komt duidelijk uit de eindfase van de barok, de rococo. Deze stijl wordt ook wel *Louis Quinze* genoemd. Het doophek is wat meer ingetogen. Het koorhek en de banken zijn in 1805 gemaakt.

Het orgel is in 1696 gebouwd door Arp Schnitger, deels met enkele registers van een ouder orgel. Het orgel is geplaatst op een orgeltribune. De *Louis Quinze* stijl is ook te zien op ornamenten onder de middentoren. Na herstelbeurten van A.A. Hinsz in 1752 en 1768 bouwde H.H. Freytag tussen 1806 en 1809 er twee pedaaltorens bij. In 1953-1955 werd het orgel teruggebracht in de toestand van 1809. Bij deze restauratie werd uitgegaan van de dispositie van Freytag. In 2014 is het orgel weer gerestaureerd. Op de wand achter het orgel is een draperie geschilderd.

Het patrocinium van deze kerk is niet bekend.
